

Právo na soudní ochranu

Závěr obecných soudů, že rozhodnutí o nahrazení projevu vůle povinné osoby k uzavření smlouvy o bezúplatném převodu pozemku oprávněné osobě podle § 11a zákona č. [229/1991](#) Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, je konstitutivním rozhodnutím o nabytí vlastnického práva oprávněnou osobou, představuje kvalifikovanou právní vadu při výkladu dotčených zákonných ustanovení a má za následek porušení základního práva stěžovatelky na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. IV.ÚS 296/24 ze dne 18.6.2025)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatelky České republiky - Státního pozemkového úřadu, sídlem P., zastoupené doc. JUDr. J.B., LL.M., Ph.D., advokátem, sídlem P., proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2023 č. j. 24 Cdo 3580/2022-201, rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 26. května 2022 č. j. 5 Co 63/2022-132 a rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 13. ledna 2022 č. j. 79 C 41/2021-131, za účasti Nejvyššího soudu, Vrchního soudu v Praze a Krajského soudu v Praze, jako účastníků řízení, a Mgr. H.B., Mgr. K.Č. a K.S., zastoupených Mgr. M.M., advokátem, sídlem P., jako vedlejších účastnic řízení, tak, že usnesením Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2023 č. j. 24 Cdo 3580/2022-201 bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2023 č. j. 24 Cdo 3580/2022-201 se ruší. Ve zbyvající části se ústavní stížnost odmítá.

Z odůvodnění

I. Skutkové okolnosti a obsah napadených rozhodnutí

1. Stěžovatelka se ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí obecných soudů s tvrzením, že jimi bylo porušeno její základní právo na spravedlivý proces (sc. na soudní ochranu) podle čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a princip demokratického (materiálního) právního státu, princip právní jistoty a princip soudní ochrany práv plynoucí z čl. 1 odst. 1 Ústavy, čl. 2 odst. 1 Listiny a čl. 90 Ústavy.

2. Z ústavní stížnosti, jejích příloh a vyžádaného spisu Krajského soudu v Praze (dále jen "krajský soud") sp. zn. 79 C 41/2021 se podává, že vedlejší účastnice se žalobou u krajského soudu domáhaly povolení vkladu vlastnického práva ke konkretizovaným pozemkům, a to na základě rozhodnutí obecných soudů, kterým se nahrazuje projev vůle stěžovatelky. Předchozí návrh na vklad příslušný katastrální úřad zamítl s odůvodněním - ve stručnosti vyjádřeno - že s ohledem na nález Ústavního soudu ze dne 5. 1. 2021 sp. zn. III. ÚS 3804/19 (N 1/104 SbNU 10) přistupuje k rozsudkům o nahrazení projevu vůle stěžovatelky k bezúplatnému převodu pozemků podle § 11a zákona č. [229/1991](#) Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (dále jen "zákon o půdě"), jako k rozhodnutím podle § 161 odst. 3 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád (dále jen "o. s. ř.") a ve vkladovém řízení zkoumá, zda jsou splněny podmínky stanovené v § 17 odst. 1 zákona č. [256/2013](#) Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon). Krajský soud napadeným rozsudkem rozhodl o povolení vkladu (I. výrok), nahradil rozhodnutí katastrálního úřadu (II. výrok) a stěžovatelce uložil povinnost nahradit vedlejší účastnicím náklady řízení (III. výrok). V odůvodnění

uvedl, že s názorem katastrálního úřadu nelze souhlasit, protože dosavadní i nová ustálená judikatura Nejvyššího soudu vnímá posuzovaný způsob nabývání vlastnického práva jako specifický a založený na právní skutečnosti odlišné od soukromoprávního jednání. S odkazy na judikaturu Nejvyššího soudu uzavřel, že okamžik nabytí vlastnického práva k nemovitosti na základě rozhodnutí soudu o nahrazení projevu vůle mezi osobu oprávněnou a stěžovatelkou podle zákona o půdě nastává právní mocí rozhodnutí soudu.

3. Proti rozsudku krajského soudu podala stěžovatelka odvolání, které Vrchní soud v Praze (dále jen "vrchní soud") neshledal důvodným, a proto napadeným rozsudkem potvrdil rozsudek krajského soudu (I. výrok) a stěžovatelce uložil povinnost nahradit vedlejším účastnicím náklady řízení (II. výrok).

4. Následné stěžovatelčino dovolání Nejvyšší soud napadeným usnesením odmítl (I. výrok) a uložil stěžovatelce povinnost nahradit vedlejším účastnicím náklady dovolacího řízení (II. výrok). V odůvodnění připomenul, že ve své judikatuře zdůrazňuje specifikum rozhodnutí soudů o nahrazení projevu vůle, jež vycházejí z obsahu tzv. restitučních předpisů, tudíž rozhodnutí o nahrazení souhlasu s převodem náhradních pozemků podle zákona o půdě představuje konstitutivní akt, v důsledku něhož se nabyvatel stává vlastníkem vydávaného majetku, a to ke dni právní moci dotčeného rozhodnutí, a nemá charakter rozhodnutí nahrazujícího prohlášení vůle podle § 161 odst. 3 o. s. ř. S přihlédnutím k tomu přezkoumává katastrální úřad rozsudek ukládající prohlášení vůle na základě povinnosti vyplývající ze zákona o půdě v řízení o návrhu na vklad vlastnického práva postupem podle § 17 odst. 2 katastrálního zákona, nikoliv podle § 17 odst. 1 katastrálního zákona.

II. Argumentace stěžovatelky

5. Podle stěžovatelky obecné soudy rezignovaly na svou povinnost nalézat spravedlnost a v rozporu s aktuální judikaturou Ústavního soudu veskrze formálně aplikovaly překonanou judikaturu Nejvyššího soudu. Těžiště stěžovatelčiny podrobné argumentace se koncentruje do námitek proti posouzení jejího dovolání Nejvyšším soudem, přičemž stěžovatelka vychází z nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3804/19, jehož závěry Nejvyšší soud nerespektoval.

III. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

6. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v němž byla vydána napadená rozhodnutí. Ústavní soud ustáleně vychází z předpokladu, že stát může být nositelem základních práv, nevystupuje-li v pozici subjektu veřejného práva čili jako nositel veřejné moci [viz stanovisko pléna ze dne 9. 11. 1999 sp. zn. Pl. ÚS-st. 9/99 (ST 9/16 SbNU 372) nebo náleze ze dne 19. 7. 2016 sp. zn. Pl. ÚS 20/15 (N 127/82 SbNU 61), body 45. až 47]. Stěžovatelka v posuzované věci vystupovala jako účastnice řízení před obecnými soudy, a to v řízení vedeném podle V. části občanského soudního řádu.

7. Ústavní soud je k projednání ústavní stížnosti příslušný. Ústavní stížnost splňuje procesní předpoklady stanovené v § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu, neboť za stěžovatelku vystupuje jí k tomu pověřený orgán (§ 30 odst. 2 zákona o Ústavním soudu). Ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatelka vyčerpala všechny procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a contrario).

IV. Průběh řízení před Ústavním soudem

8. Soudce zpravodaj vyzval účastníky řízení a vedlejší účastnice řízení k vyjádření se k ústavní

stížnosti.

9. Krajský soud toliko jedinou větou odkázal na odůvodnění svého rozsudku ve spojení s rozsudkem vrchního soudu. Návrh na rozhodnutí o ústavní stížnosti neformuloval.

10. Podle názoru vrchního soudu postrádá ústavní stížnost jakýkoli zvláštní ústavní rozměr, jde v ní pouze o výklad a aplikaci norem podústavního (jednoduchého) práva, proto navrhl, aby Ústavní soud ústavní stížnost odmítl.

11. Nejvyšší soud připomenul, že odmítl stěžovatelčino dovolání se závěrem, že předestřená právní otázka vztahující se k účinkům rozhodnutí o nahrazení projevu vůle jako podkladu pro vklad práva do katastru nemovitostí byla vrchním soudem posouzena v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu. Dále Nejvyšší soud dodal, že v rozsudku ze dne 28. 2. 2023 sp. zn. 24 Cdo 3459/2022 (uveřejněným pod č. 19/2024 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní) dovodil, že smlouvu o převodu nemovité věci, u níž byl rozhodnutím soudu nahrazen projev vůle účastníka ji uzavřít, nebo k jejímuž uzavření došlo v souvislosti s takovým rozhodnutím (§ 161 odst. 3 o. s. ř.), přezkoumá katastrální úřad jako soukromou listinu podle § 17 odst. 1 katastrálního zákona, nikoliv v omezeném rozsahu podle § 17 odst. 2 až 4 katastrálního zákona, a zároveň, že tento závěr se neuplatní, jde-li o rozsudek ukládající prohlášení vůle na základě povinnosti vyplývající z restitučních předpisů. Návrh na rozhodnutí o ústavní stížnosti ve vyjádření neuvedl.

12. Vedlejší účastnice považují ústavní stížnost za zjevně neopodstatněnou, protože nedošlo k zásahu do žádných práv stěžovatelky.

13. Vyjádření účastníků řízení a vedlejších účastnic řízení zaslal Ústavní soud stěžovatelce na vědomí a k případné replice.

14. Ústavní soud rozhodl bez ústního jednání, protože od něho nebylo možné očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

15. Ústavní soud připomíná, že je podle čl. 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti a tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že na základě čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánu veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [srov. též § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Ústavní soud není součástí soustavy soudů, není proto povolán k instančnímu přezkumu jejich rozhodnutí.

16. Dále Ústavní soud zdůrazňuje, že podle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu - minimálně v rozsahu tzv. nosných důvodů - závazná pro všechny orgány i osoby, přičemž závazná je i ta část odůvodnění nálezu, která je spjata s jeho výrokem, neboť právě (a jen) v duchu tohoto odůvodnění musí být daný výrok vykládán. Toto konstatování činí Ústavní soud zejména s ohledem na nálezy ze dne 28. 5. 2025 sp. zn. IV. ÚS 164/24. Ústavní soud rovněž opakovaně uvedl [např. nálezy ze dne 28. 1. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 41/02 (N 10/32 SbNU 61); 98/2004 Sb.], že právní názor obsažený v odůvodnění rozhodnutí Ústavního soudu - má-li obecnou povahu - je závazný při řešení typově shodných případů. Je tomu tak proto, že jde ve svém důsledku o způsob interpretace a aplikace norem ústavního pořádku. Ústavní soud dovodil tuto vázanost obecných soudů také z principu rovnosti v právech podle čl. 1 věty první Listiny, neboť rovnost v právech ve vztahu k obecným soudům zakládá právo též na předvídatelné rozhodování v obdobných případech, čímž vylučuje libovůli při aplikaci práva. Porušením principu rovnosti v právech je proto rovněž případ, kdy obecný soud neposkytne účastníkům ochranu jejich základních práv a svobod, ačkoliv ve

skutkově obdobných případech v minulosti byla Ústavním soudem přiznána.

17. Rozhodnutí Ústavního soudu tedy představují závazná interpretační vodítka pro rozhodování ve skutkově a právně obdobných věcech, od nichž je sice možné se odklonit, to ovšem pouze ve výjimečných a racionálně odůvodněných případech. Judikatura Ústavního soudu přitom plně zavazuje (s výjimkou uvedenou v § 23 zákona o Ústavním soudu) rovněž samotný Ústavní soud, resp. jeho jednotlivé senáty.

18. Ústavní soud ve věci vedené pod sp. zn. IV. ÚS 164/24, tj. v řízení o návrhu téže stěžovatelky, posuzoval její námitku, že smyslem a účelem rozsudku nahrazujícího projev vůle je, aby byla nahrazena vůle žalovaného, kterou neprojevil, ačkoliv k tomu byl povinen, protože v konstrukci převodu vlastnického práva je právním titulem nabytí vlastnického práva smlouva, nikoliv soudní rozhodnutí. Připomíná, že obecné soudy v posuzované otázce následovaly a ve věci aplikovaly aktuální závěry judikatury Nejvyššího soudu považující rozsudek o nahrazení souhlasu se smlouvou za konstitutivní rozhodnutí o nabytí vlastnického práva, avšak stěžejní zůstává vyhodnocení, nakolik je možné tuto judikaturu z ústavněprávního pohledu akceptovat, protože bez dalšího přebírá závěry rozhodovací praxe vztahující se původně na restituce podle zákona č. [87/1991](#) Sb., o mimosoudních rehabilitacích (na obdobný problém přitom poukazuje též právní doktrína). V této předchozí věci se Ústavní soud postupně zabýval ústavněprávními požadavky na interpretaci právních předpisů, právní úpravou vydávání náhradních pozemků podle § 11 a 11a zákona o půdě a posouzením, zda interpretace této úpravy přijatá obecnými soudy v této věci odpovídá ústavněprávním požadavkům, přičemž dospěl ke zjištění o důvodnosti ústavní stížnosti a konstatoval, že závěr obecných soudů, považující rozhodnutí o nahrazení projevu vůle povinné osoby podle § 11a zákona o půdě k bezúplatnému převodu pozemků oprávněné osobě za konstitutivní rozhodnutí o nabytí vlastnického práva oprávněné osoby, představuje kvalifikovanou právní vadu při výkladu dotčených zákonných ustanovení a má za následek porušení základního práva stěžovatelky na soudní ochranu garantovaného v čl. 36 odst. 1 Listiny (nález sp. zn. IV. ÚS 164/24).

19. V souladu s uvedenými závěry Ústavní soud i v nyní posuzované věci shledal, že je relevantní otázkou konstrukce nabytí vlastnického práva k náhradním pozemkům, byť napadená rozhodnutí nevzešla ze sporu o určení vlastnického práva, nýbrž byla vydána v řízení o povolení vkladu vlastnického práva podle § 244 a násl. o. s. ř., a v podrobnostech odkazuje na odůvodnění výše zmíněného nálezu sp. zn. IV. ÚS 164/24.

VI. Závěr

20. Odkázal-li Nejvyšší soud v odůvodnění napadeného usnesení pouze na svou rozhodovací praxi považující rozhodnutí soudu o nahrazení projevu vůle za konstitutivní rozhodnutí o nabytí vlastnického práva, porušil tím základní právo stěžovatelky na soudní ochranu garantované v čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto z uvedených důvodů ústavní stížnosti vyhověl podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a napadené usnesení Nejvyššího soudu podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

21. Vzhledem k zastávané doktríně minimalizace zásahů do rozhodovací praxe obecných soudů nepovažoval Ústavní soud za nutné zrušit též napadené rozsudky vrchního soudu a krajského soudu. Je to Nejvyšší soud, který se bude muset - vzhledem ke své funkci sjednocovatele judikatury - vypořádat s nastolenou otázkou povahy rozhodnutí o nahrazení projevu vůle v intencích posuzované věci. Proto Ústavní soud ve zbývající části ústavní stížnosti jako nepřípustnou odmítl [§ 43 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu], neboť v návaznosti na zrušení usnesení Nejvyššího soudu a s ohledem na zásadu minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti obecných soudů mu již dále nepřisluší přezkoumávat napadené rozsudky vrchního soudu a krajského soudu. Tento přezkum bude nyní na Nejvyšším soudu, který o dovolání znovu rozhodne. Ústavní stížnost

proti rozsudkům vrchního soudu a krajského soudu je tak procesním prostředkem předčasným (shodně např. nález ze dne 4. 9. 2024 sp. zn. IV. ÚS 1627/24, Bartízalová, bod 18. a 27.).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)
- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Poučení účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)